

משבר הקורונה

צפיפות והידבקות בחברה החרדית

ניצה (קלינר) קסיר

המכון
החרדי
למחקרי
מדיניות

על בסיס המאמר: על קורונה, צפיפות וערים חרדיות - אסף צחור-שי וניצה (קלינר) קסיר

רקיע

תפוצת מחלות מדבקות

קיימים מספר גורמים באורח החיים כיום המעודדים התפשטות של מחלות מדבקות*:

- גורם ההפצה בין מדינות – תנועה מאסיבית ואינטנסיבית של אנשים בין מקומות בעולם
- גורמים פנים ארציים – תהליכי עיור, בעיות תברואה, צפיפות ומבנים שאינם מאווררים

הידבקות בערים:

- ערים הן מועמדות ראשיות להפצה של מחלות מדבקות
- ככל שהערים צפופות יותר, כך תפוצה של מחלות מדבקות עשויה להיות גדולה ומהירה יותר

בישראל

- התפשטות נגיף הקורונה בישראל אינה מהירה כמו במדינות מערביות אחרות
- בחלק מהיישובים והאוכלוסיות קצב ההדבקה מהיר וגדול משמעותית בהשוואה ליישובים

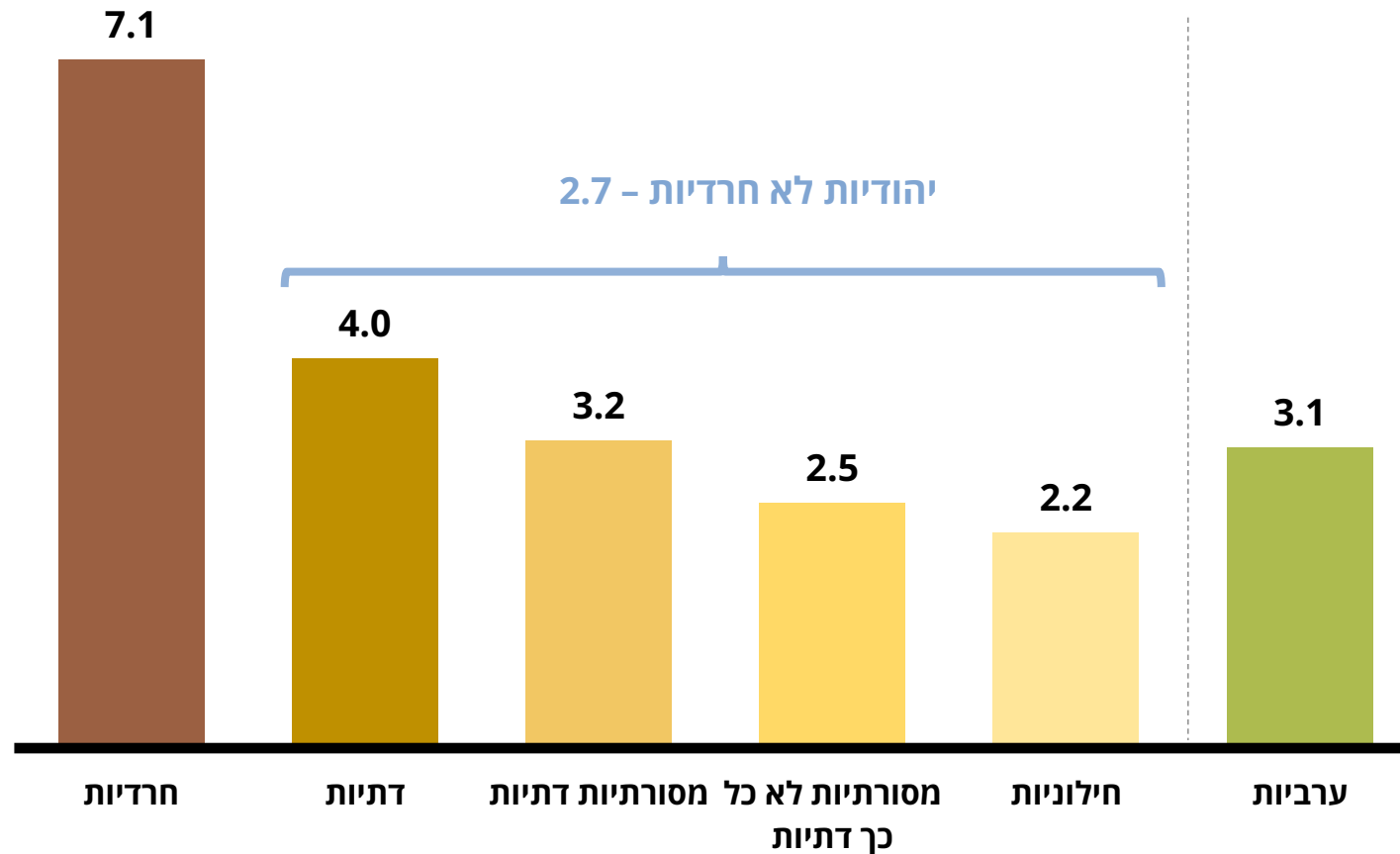
ואוכלוסיות אחרות

*מקור: שחר שלוח, 2016, "מחלות והעיר הגדולה", זווית – סוכנות ידיעות למדע ולסביבה.

צפיפות

פריון ילודה

פריון הילודה לאשה יהודית, 2015-2017

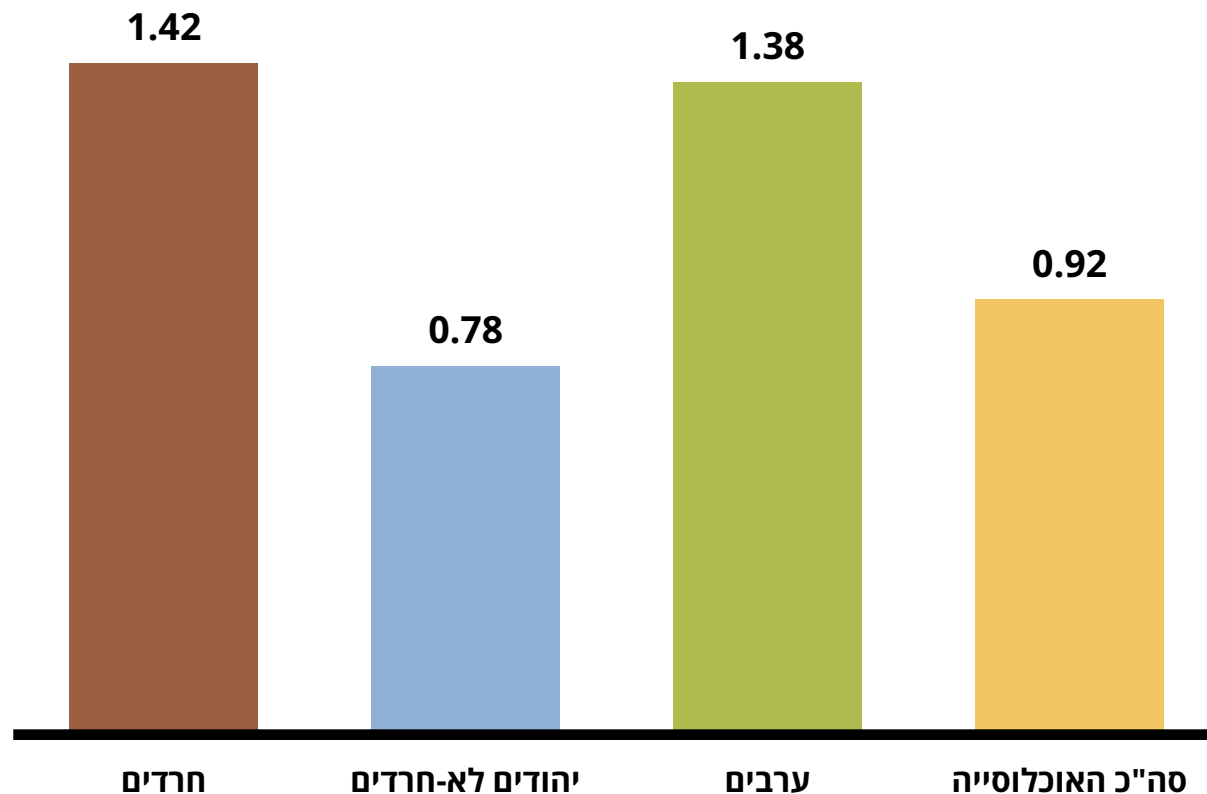
פריון הילודה בחברה היהודית עולה עם רמת הדתיות

מקור: אסף צחור-שי וניצה (קלינר) קסיר, "על קורונה, צפיפות וערים חרדיות", המכון החרדי למחקרי מדיניות, אפריל 2020, נתוני הלמ"ס.

צפיפות בדירת המגורים

צפיפות בדירת המגורים בקרב חרדים בישראל דומה לצפיפות בקרב ערבים, ובפער גדול מהצפיפות בקרב יהודים לא-חרדים

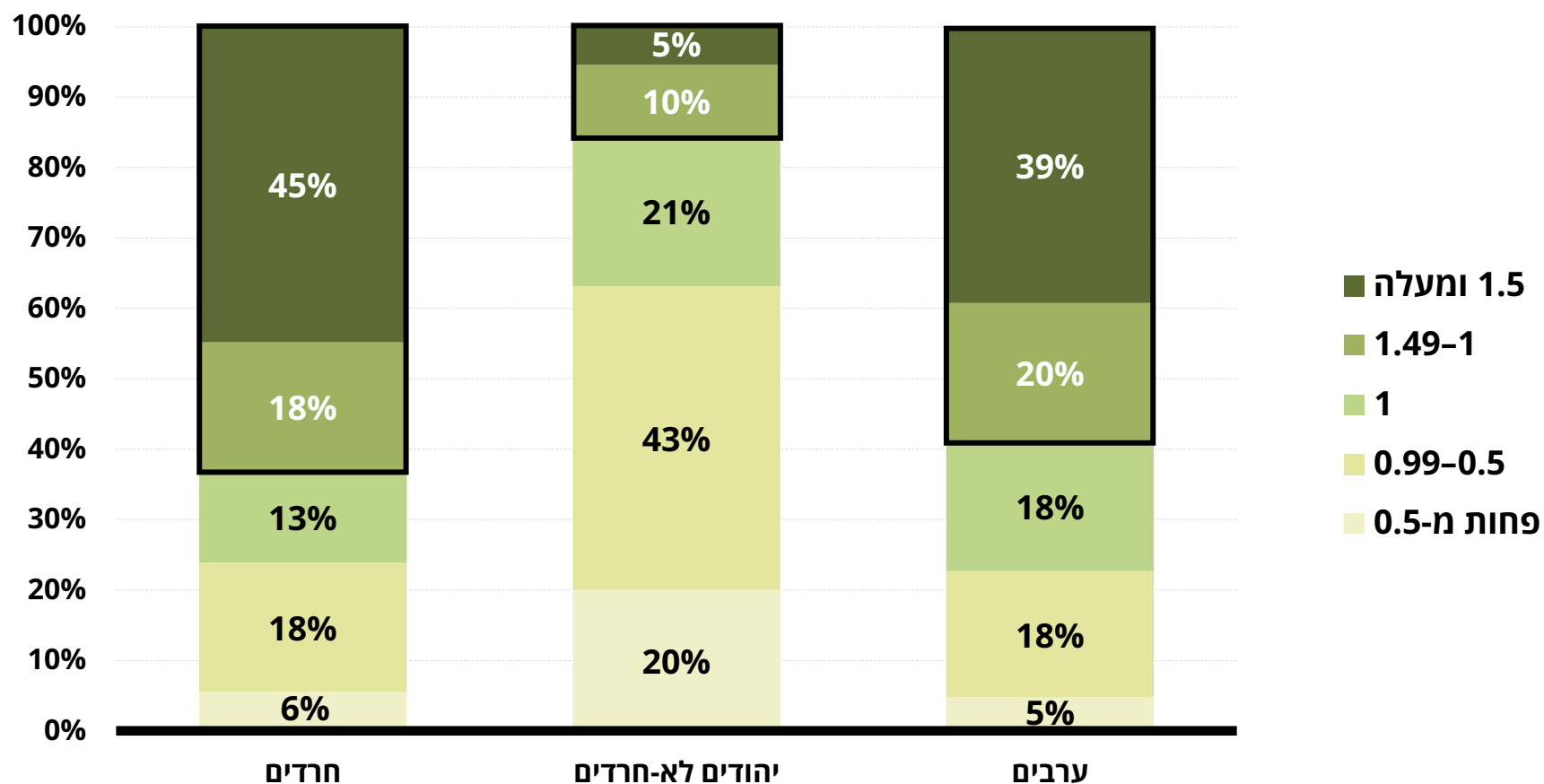
צפיפות הדיור, לפי קבוצת אוכלוסייה

מקור: אסף צחור-שי וניצה (קלינר) קסיר, "על קוהונה צפיפות וערים חרדיות", המכון החרדי למחקרי מדיניות, אפריל 2020.

צפיפות בדירת המגורים

התפלגות צפיפות הדיור (נפשות לחדר), לפי קבוצת אוכלוסייה

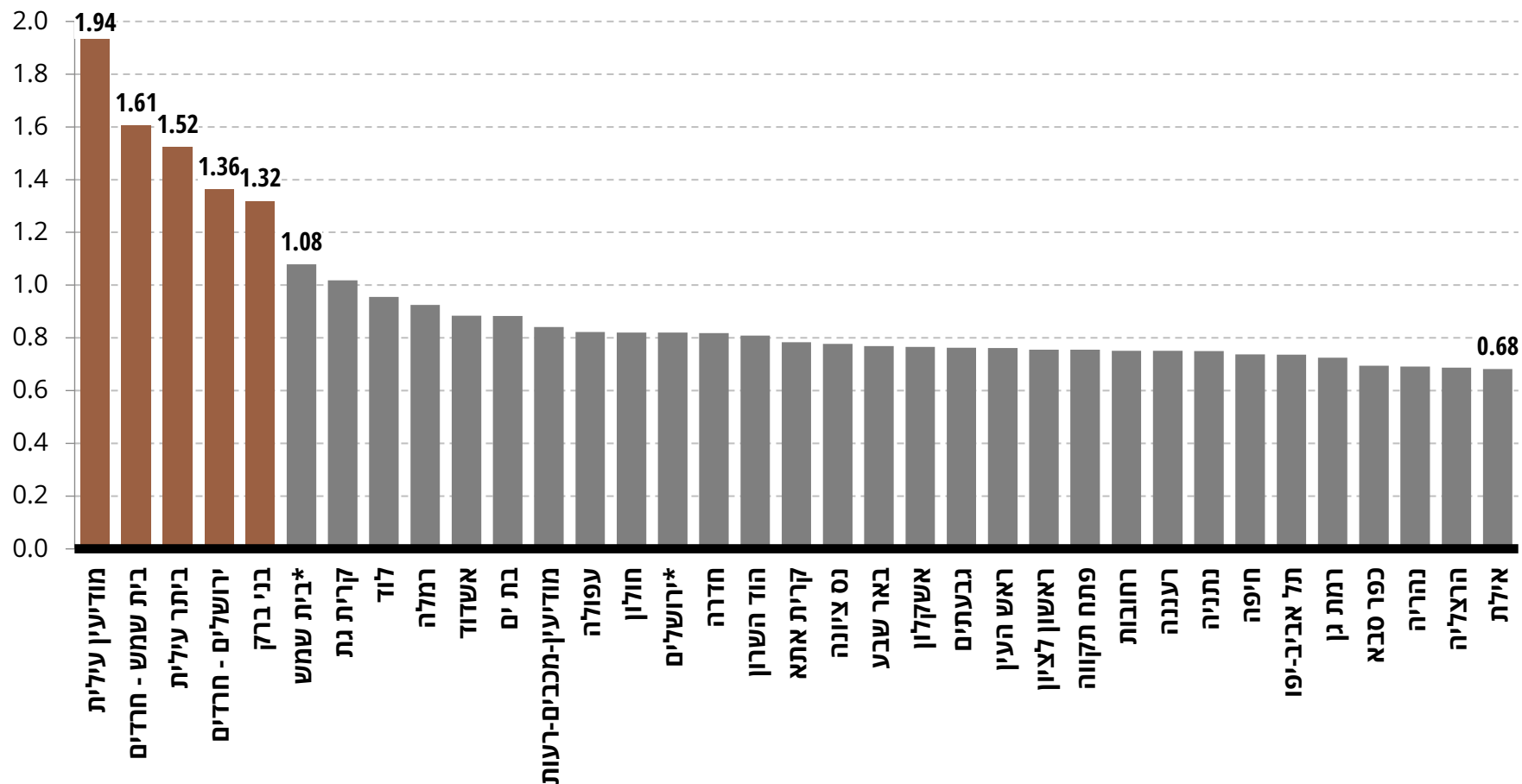

ב-63% ממשקי הבית החרדים יש יותר נפשות מחדרים, בדומה למשקי בית ערבים (59%), ובפער גדול ממשקי הבית היהודים הלא-חרדים (15%)

מקור: עיבודים לסקר כוח אדם של הלמ"ס, 2017.

צפיפות בדירת המגורים

צפיפות הדיור, ערים המונות למעלה מ-50,000 תושבים

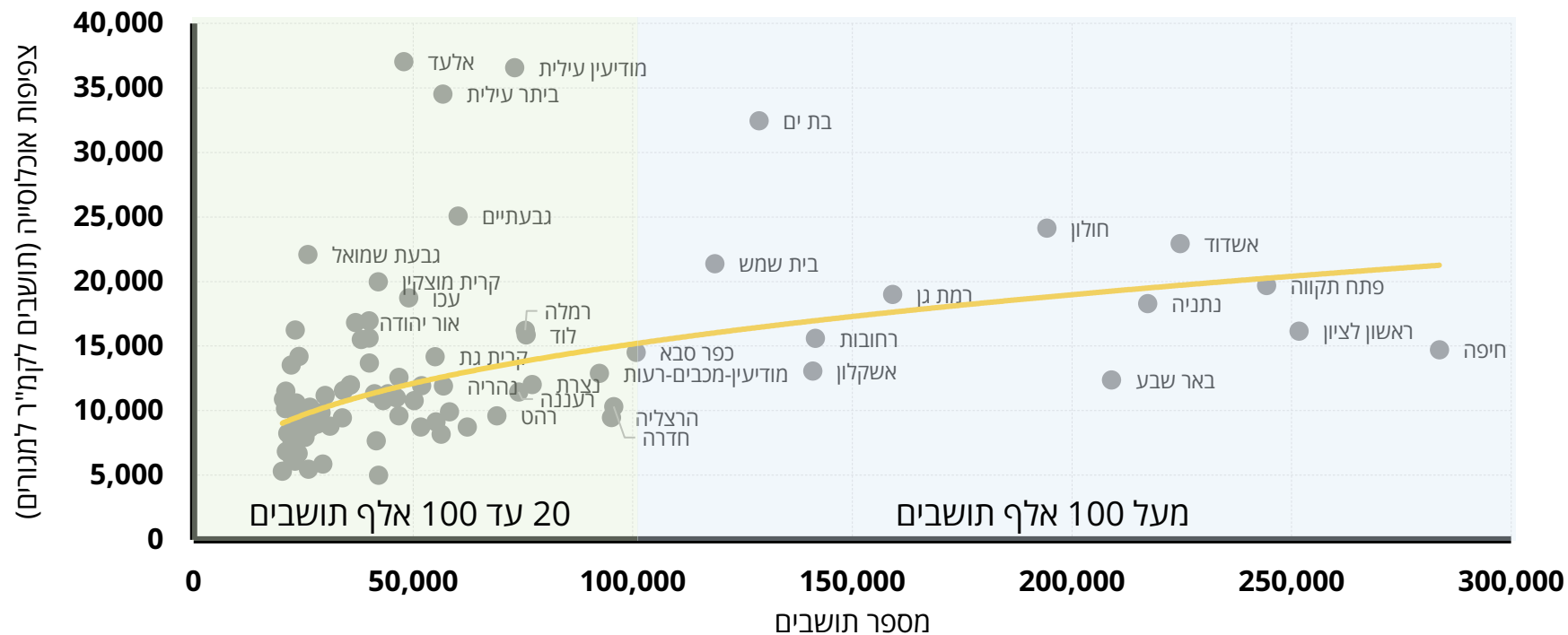

צפיפות מגורים גבוהה בולטת בערים חרדיות צעירות, כמודיעין עילית, ביתר עילית והשכונות החרדיות בבית שמש

מקור: אסף צחור-שי וניצה (קלינר) קסיר, "על קורונה: צפיפות וערים חרדיות", המכון החרדי למחקרי מדיניות, אפריל 2020. * יהודים לא-חרדים בלבד

צפיפות אוכלוסין

צפיפות אוכלוסין לפי מספר תושבים

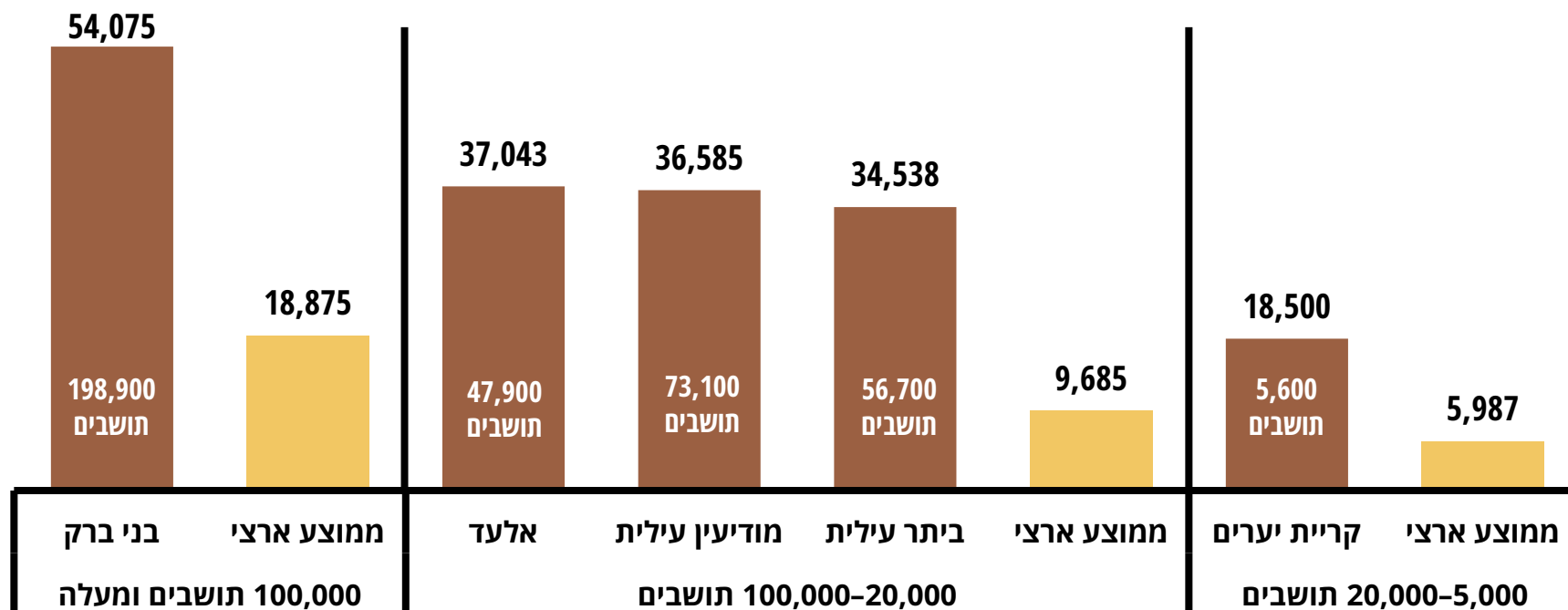
ככל שגדל מספר התושבים כך עולה רמת צפיפות האוכלוסין הממוצעת

ככל שמספר התושבים גדל, עולה רמת הצפיפות הממוצעת, לכן יש לבחון יישובים בפילוח לקטגוריות של מספר תושבים

מקור: אסף צחור-שי וניצה (קלינר) קסיר, "על קורונה, צפיפות וערים חרדיות", אפריל 2020. ללא תצפיות חריגות (Outliers) בתרשים הפיזור: תל-אביב, ירושלים ובני-ברק.

צפיפות אוכלוסין

צפיפות אוכלוסין (תושבים לקמ"ר למגורים)

צפיפות האוכלוסין גדולה ביישובים החרדים פי 3-4 מהממוצע הארצי ביישובים לא-חרדים, בזמן שצפיפות הדיור גדולה פי 1.8

צפיפות האוכלוסין בחברה החרדית מושפעת בחלקה מצפיפות הדיור, אך גם מושפעת רבות מצפיפות הדירות, צפיפות הבתים וכמות השטחים הציבוריים

מקור: אסף צחור-שי וניצה (קלינר) קסיר, "על קורונה, צפיפות וערים חרדיות", המכון החרדי למחקרי מדיניות, אפריל 2020.

צפיפות ודפוסים חברתיים

השימוש של החברה החרדית במוסדות הקהילתיים ובשטחים הציבוריים באזור המגורים הוא תדיר וגבוה

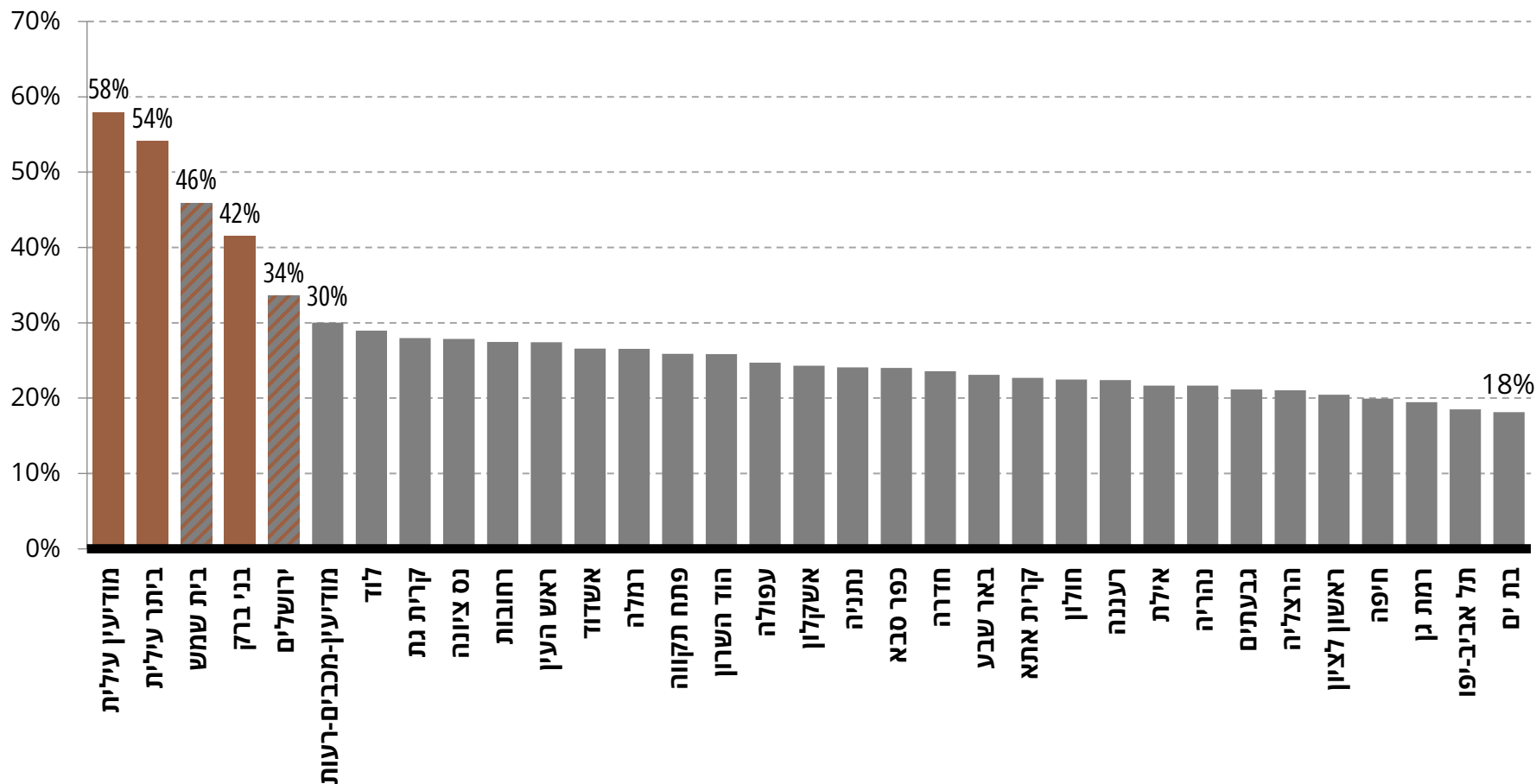
- חיי הקהילה השלובים בלימוד תורה יוצרים אינטראקציות רבות במוסדות הלימוד, בבתי הכנסת, בכוללים ובישיבות
- החברה החרדית היא קהילתית, מתבודדת וסגורה. מרכזים אלה ממלאים עבודה צרכים דתיים והלכתיים, וגם נותנים מענה לצרכים חברתיים ותרבותיים
- בשל הצפיפות הרבה השוררת בדירות המגורים, גובר השימוש בשטחים ציבוריים כגון חצרות הבניינים, גני המשחקים, המדרכות ברחובות הראשיים וכדומה

הצפיפות הגבוהה והאינטראקציות החברתיות הרבות (המשפיעות, כאמור, גם על בחירת מגורים באזורים צפופים) מגבירות את סכנת ההידבקות

מקור: אסף צחור-שי וניצה (קלינר) קסיר, "על קורונה, צפיפות וערים חרדיות", המכון החרדי למחקרי מדיניות, אפריל 2020.

צפיפות

שיעור הילדים עד גיל 14 מהאוכלוסייה, ערים המונות למעלה מ-50,000 תושבים

שיעור גבוה של ילדים
באוכלוסייה מגדיל את
כמות המפגשים
והאינטראקציות
החברתיות - בלימוד,
במשחק ובקשר בין הורים

מקור: עיבודים לקובץ רשויות מקומיות של הלמ"ס, 2018.

התפשטות נגיף הקורונה בישראל

התפשטות נגיף הקורונה

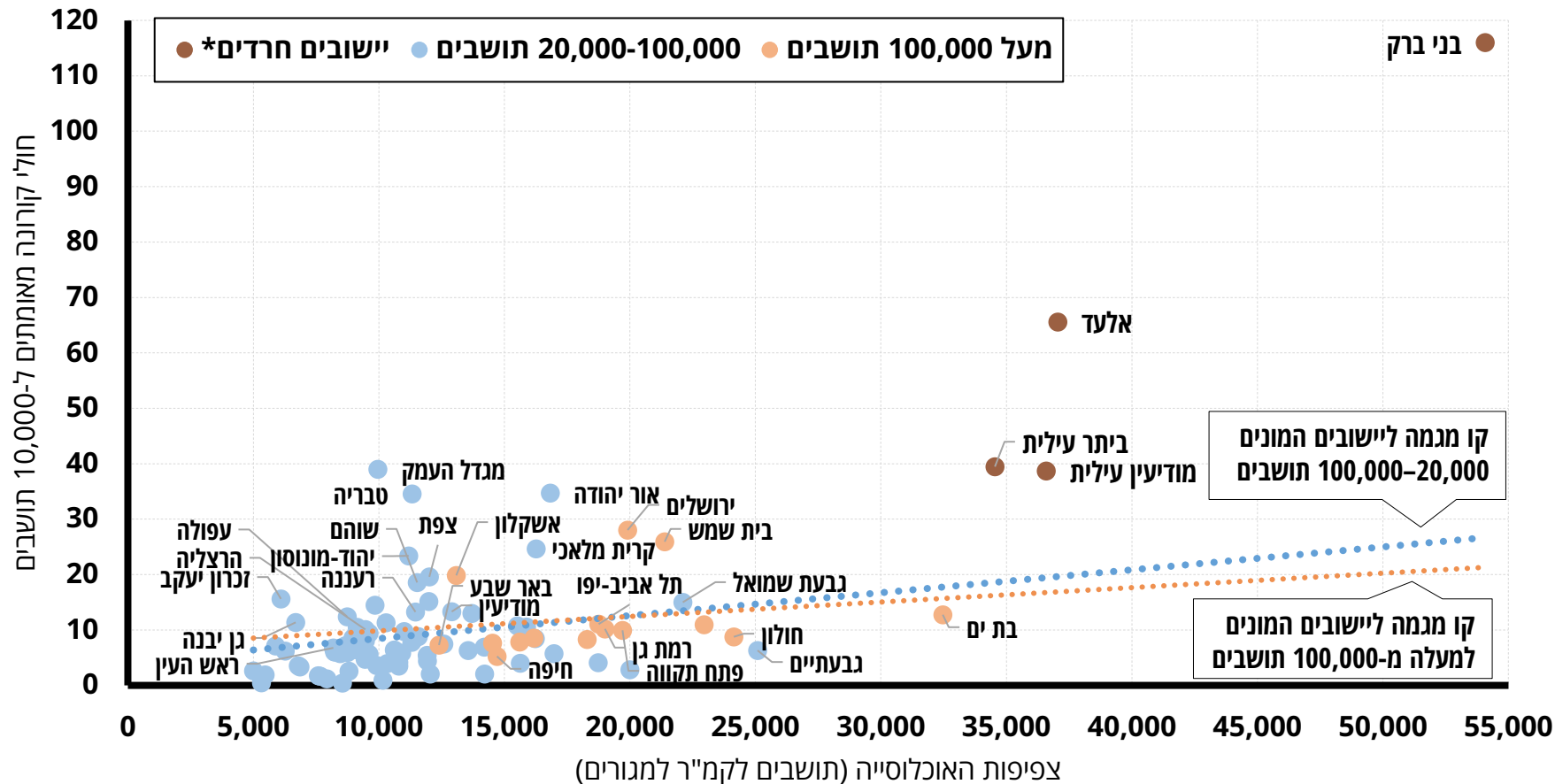
התפשטות הקורונה ביישובים החרדים הייתה נרחבת

- התפשטות נגיף הקורונה בחלק מהיישובים החרדים והשכונות החרדיות בירושלים* היא גדולה ומהירה יותר מאשר ברוב היישובים והשכונות בישראל
- בתחילת חודש אפריל, תוך שבוע, הוכפל מספר החולים במודיעין עילית פי 3.9, בבני ברק פי 2.9 ובביתר עילית פי 2.7, בעוד מספר החולים ביישובים לא-חרדים הוכפל פי 1.8

מקור: אסף צחור-שי וניצה (קלינר) קסיר, "על קורונה. צפיפות וערים חרדיות", המכון החרדי למחקרי מדיניות, אפריל 2020. **נתונים:** מרכז המידע והידע הלאומי למערכה בקורונה, 5.4.2020, ["דו"ח יומי"](#). * מרכז המידע והידע הלאומי למערכה בקורונה, 6.4.2020, מסמך מספר 20, "עיקר התחלואה בקורונה בירושלים ממוקדת במספר שכונות צפופות בעיר".

התפשטות נגיף הקורונה

שיעור חולי קורונה ביישוב צפיפות האוכלוסייה, עדכני ל-19 באפריל

- ככל שצפיפות המגורים גדולה יותר כך גם התחלואה
- המרחק הגדול של הערים החרדיות מקו המגמה משקף גורמים נוספים שהביאו להתפשטות המהירה של המחלה, ובכללם ההפנמה המאוחרת

מקור: אסף צחור-שי וניצה (קלינר) קסיר, "על קורונה, צפיפות וערים חרדיות", המכון החרדי למחקרי מדיניות, אפריל 2020. נתוני משרד הבריאות ליום 19/4/2020. נתוני צפיפות האוכלוסייה לשנת 2013. * קו המגמה אינו מביא בחשבון את היישובים החרדים

הרצת גרסיית OLS הראתה כי משתנה הצפיפות ומשתנה עיר חרדית הם בעלי השפעה חיובית ומובהקת על שיעור החולים ביישוב

במבט קדימה

בין גורם הצפיפות לגורמים נוספים

- החברה החרדית,

- חברה סגורה עם הנהגה פנימית
- מתאפיינת באמון מוגבל ברשויות המדינה
- נחשפת פחות לתקשורת הכללית

בשל כך, לקח לאוכלוסייה החרדית זמן רב להפנים את חומרת המצב ולהקפיד על ההנחיות ועל כללי המניעה, בהשוואה לאוכלוסייה הכללית

- קשה לומר באיזו מידה היקפי התחלואה הגדולים בערים החרדיות, הם תוצאה של הפנמה מאוחרת של המצב ובאיזו מידה הם תוצאה של הצפיפות החריגה

- עם זאת, אין ספק שהצפיפות הרבה ביישובים החרדים מאיצה את התהליך והיא קריטית להבנה של היקפי ההידבקות הגדולים ולמדיניות שתסייע בהאטת קצת ההידבקות

מקור: אסף צחור-שי וניצה (קלינר) קסיר, "על קורונה, צפיפות וערים חרדיות", המכון החרדי למחקרי מדיניות, אפריל 2020.

חשיבות במענה ייחודי לאזורים צפופים

- באזורים של צפיפות אוכלוסין גבוהה, קיים מגע רב בין אנשים המגדיל את ההדבקה, ובפרט כששיעור הילדים באוכלוסייה גדול
 - הדבר נכון בפרט בחברה החרדית, בה קיימת תרבות המעודדת אינטראקציות חברתיות רבות, המגדילות את סכנת ההידבקות
- נוסף על כך, הצפיפות בדירות המגורים מצמצמת את היכולת לבודד את החולים
- נתונים אלה מדגישים את החשיבות שבמתן מענה מהיר לאזורים צפופים (יישובים חרדים, ערבים ואחרים) ומתן התייחסות מיוחדת עבורם גם בעתיד לצמצום היקפי ההדבקה
- **מדיניות הנשענת על נתונים אמפיריים והכרת המאפיינים הייחודיים של האוכלוסיות השונות יכולה לסייע במתן המענה המתאים ביותר**

מקור: אסף צחור-שי וניצה (קלינר) קסיר, "על קורונה, צפיפות וערים חרדיות", המכון החרדי למחקרי מדיניות, אפריל 2020.

תודה על ההקשבה